

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' - 08-9744220

דוא"ל:

rg5740@gmail.com

גליון 200 שבט תשע"ז

העלוך מוקדש לעילוי נשמת מיכאל בן יוכבד אביגיל ז"ל ע"י חנוך

פרשת וארא

האברך לא ציית לרב שך ועסק בכתיבת סת"ם בלילות

לעיל הבאנו את דברי האור החיים הקד' כי לצד שלא היו בני תורה לא שמועו. ורבים הקשו שהרי אמרו חז"ל (יומא כח, ב) "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם. היו במצרים, ישיבה עמהם, שנאמר לך ואספת את זקני ישראל", ואם כן גם במצרים עסקו ישראל בתורה.

ותירץ בספר רינת יצחק להגאון רבי אברהם סורוצקין ראש ישיבת טעלו, שגדר בן תורה הוא מי שאין לו עסק אחר מלבד עסק התורה. וכפי שדרשו חז"ל (מכילתא פ"י יתרו) "והייתם לי סגולה, שתהיו קנויים לי ועוסקין בתורה ולא בדברים אחרים". ומי שעוסק בדברים אחרים מלבד עסק התורה אינו קנוי לה' ואינו נקרא בן תורה. וכיון שמלבד עסק התורה היו ישראל עוסקים גם בעבודת פרוך, לכן צדקו דברי האור החיים שלא היו בני תורה.

וראיה לדבריו ממה שאמרו (נדרים פא, א) "הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה", ופירש הר"ן "שמהן תצא תורה- שאין להם עסק אחר". ומכך למדנו שברגע שאברך שולח ידו בעיסוקים אחרים, גם אם יש לכך סיבות מוצדקות, מאבד הוא באחת את מיוחדותו כבן תורה. ואף שבמים מתייחסים אליו אחרת, וכפי שסיפר הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א ראש ישיבת מאור התלמוד על אברך אחד שניגש למרן הרב שך זצ"ל וסיפר לו על תוכניתו לעסוק בכתיבת סת"ם בשעות הלילה, כך שבמשך כל היום ימשיך ללמוד בכולל, ורק בלילה יעסוק בכתיבה ותהיה לו הכנסה נאה ומכובדת. הרב שך ייעץ לו שלא לעשות כן, אך האברך לא ציית לדבריו ומימש את תוכניתו.

לאחר כמה חודשים ראה האברך שהלילה אינו מספיק להשלמת ההכנסה שציפה לה. עקב כך חזר לראש הישיבה והודה בבושת פנים על כי לא שמע בקולו והחל בכתיבת סת"ם וכעת רואה שהלילה לא מספיק לו, וכיצד אם כן עליו לנהוג. הרב הורה לו שמעתה יעסוק בכתיבה גם בצהרים.

האברך התפלא על תשובתו. אך ראש הישיבה הבהיר לו את דבריו "הדבר פשוט. לאברך השקוע בלימוד ותורתו אומנותו יש הנהגה מיוחדת מן השמים ומתייחסים אליו בצורה אחרת. ואם הקב"ה הבטיח לפרנס את לומדי התורה ולישא בעול כלכלתם, הרי שדרכים רבות יש לו כיצד להחיל את הברכה על המילגה המצומצמת שמקבל האברך בכולל. אבל משביקשת לצאת ממסגרת הלימוד ולהתחיל לעבוד, הרי שההנהגה כלפיך היא כשל אדם עובד המתייגע לפרנסת ביתו. ואם כן הרי ברור שכדי שתוכל לכלכל את ביתך על פי מדד העבודה שלקחת על עצמך אין די בכמה שעות בלילה אלא צריך להשקיע יותר עבודה ומאמץ כדי להגיע אל הסכום המתבקש".

ראש הישיבה אף הוסיף ואמר, שההנהגה השמימית עם בני התורה משפיעה ברכה והצלחה בכספי המילגה של הכולל, הנהגה זו שומרת על מכונת הכביסה שלא תתקלקל ועל יתר המכשירים בבית שלא תארע להם תקלה, היא סוככת על בני הבית מפני מחלות, וכל זה כדי לחסוך מהאברך הוצאות מיותרות.

יש לך גישמאק יותר מטרמפ ?

"ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה" (ו, ט)

הראשון לציון הגאון רבי מרדכי אליהו היה רגיל לצטט בדרשותיו את פירוש האור החיים הקד' על פסוק זה, "כי לצד שלא היו בני תורה לא שמועו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם".

וביאר, שהנהגה היו נתונים ישראל תחת לחץ נורא ושעבוד קשה מנשוא מבוקר ועד ערב, ואך טבעי הוא שיטול הדבר מהם את שלווה הנפש ויגרום להם להיות לחוצים וקצרי רוח. ולמרות הכל כותב האור החיים הקד' שאם היו בני תורה היו טובלים את כל העול המזעזע הזה ומסוגלים לו, ולא מאבדים את שלוותם, ומקבלים את בשורת הגאולה מתוך הרחבת הדעת ואורך רוח.

ללמדך עד היכן מגעת השפעת התורה על האדם, המעניקה לו עוז ותעצומות להתמודד עם כל מה שעובר עליו, גם אם מדובר בעבודה מפרכת וביסורין של ממש.

ב. סגולת הרחבת הדעת הטמונה בתורה הקד' נובעת משמחת התורה. אדם שעמל בתורה ודבריה נמסכין בנפשו ובדמו, בא לידי שמחה ואושר וסיפוק רב ומתוך כך שוכח מצרותיו הגדולות ביותר ומסיח דעתו מהם.

וראה שצרה היא משרוש "צר", כי אדם ששרוי בצער ובצרה דעתו צרה ומוגבלת ונתונה אך ורק לצרתו ואינו רואה ואינו חושב על דברים אחרים. ורק התורה היא שיכולה להבקיע את מצור הצרה שבו נתונה הדעת ולהעמיד את האדם במרחב של שמחה ואמונה בהש"ת, בבחינת "מן המצר קראתי יי, ענני במרחב יי".

ג. ועל זו הדרך היה הגאון רבי יחזקאל אברמסקי ראש ישיבת סלבודקה מפרש את אמרת חז"ל "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", כי לכאורה תלמידי חכמים נמצאים בבית המדרש ועוסקים בתורה ולא הולכים מבית לבית להשכין שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו, וכיצד אם כן מרבים הם שלום בעולם?

אלא שמחלוקת נובעת מקפיא וכעס שיש לאיש על חבירו או רעייתו, ועניינים אלו נגרמים מכך שהאדם אינו שבע רצון וממורמר ואין לו סיפוק, שאז הוא מקפיד וכועס על כל דבר פעוט שנעשה שלא כרצונו, ומטיל אימה על כל סביביו. אולם תלמיד חכם התורה מרחבת את לבו, והוא מלא אושר ושבע רצון, ויש לו נחת רוח ותענוג מדף הגמרא שלמד יותר משבעות רצונו של הגביר האדיר מהמיליארד דולר שהרוויח. וממילא אינו מקפיד על מאומה, כי הוא מלא עונג וסיפוק מתלמודו ולא איכפת לו משאר העניינים שמתגמדים ואינם חשובים בעיניו כלל. ובהנהגתו זו סוחף אחריו את כל הסובבים אותו, כי במחיצתו לא שייכים סכסוכים וקפידות וטרוניות, ועל ידי כן מרבה הוא שלום בעולם.

ג. וצריך לזה את דברי הגמ' במגילה (ו, א) אודות זבולון שקינא באחיו, "אמר זבולון לפני הקב"ה, לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות, לאחיי נתת להם ארצות ולי נתת ימים ונהרות". ולכאורה הרי יששכר קיבל נחלה דומה לזבולון ולא מצינו שנתרעם על כך.

וביאר המהרש"א, שיששכר היה בן תורה, ובן תורה לא מתרעם על גשמייות ולא מקנא בנחלת אחיו. כי התורה מרחבת לבו ודעתו של אדם ומעניקה לו סיפוק אמיתי ואושר בחיים, ורק מי שאינו בן תורה מחפש את הסיפוק והעונג בדמות שדות וכרמים ובתים מלאים כל טוב.

אליהו בן רוזה סוזאנה ז"ל
ברוך בן חנה בן אבנז"ל
סולימאן בן סלם אברהם ז"ל

נור בת שמש וסאלח מונייער ע"ה
נעמי (קיינה) בת נאזרה קישכאנא ע"ה
יעקב אהרן בן אפרים וייס ז"ל

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל • סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל • נאזיה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל • רחל בת סאלחה ע"ה
עביה בת סרח ע"ה

על הצפרדע והפקק של קוקה קולה...

"ותעל הצפרדע" (ח, ב)

פירש"י "צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים". והעיר על כך באופן נפלא **הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל** בספר **ברכת פרוץ**, שהנה כשראו מצרים שככל שהם מכים את הצפרדע מוסיפה היא להתזו צפרדעים הרבה הלא ודאי שהיו צריכים להפסיק מלהכותה כדי שלא להרבות בצפרדעים.

אלא מה? כך דרכה של מידת הכעס, שאם הצפרדע מוסיפה להתחצף ולהתזו עוד ועוד כל שכן שצריך להוסיף להכותה ולהתנקם בה יותר ויותר. וככל שהוסיפה להתזו, הוסיפו הם לכעוס וחמתם בערה בהם והיכו בה יותר והיא התזתה יותר, עד כי "ותכס את ארץ מצרים".

כך היא המציאות אצל כל אדם שמידת הכעס השתלטה עליו, אם היה שומע את חרפתו ושותק היו הדברים שוקעים לאט לאט וכעסו היה שוכח, אך כאשר הוא משיב לזה שכנגדו, כבר אין לדבר סוף. וככל שיצטעק על חבירו כך ירבה חבירו להשיב לעומתו. ואם כן הדעת נותנת שטוב ויפה לא להיטרד בשל ענין זה שציערו ולעבור עליו בשתיקה. אבל מידת הכעס אומרת לאדם: וכי תוכל לשתוק על דברים כאלו? ומפני כך מרבה ומשיב, וזה שכנגדו שומע ומוסיף, וכל אחד רוצה לתת לחבירו מנה אחת אפיים. וסופם כמכת הצפרדעים במצרים...

ובאמת מכת הצפרדעים ואופן התהוותה הוא דבר שהיה בכלל וללמד על הכלל כולו יצא. כל המכות הביאום המצריים על עצמם על ידי עקשנותם ומידותיהם הרעות, שהרי אם היו נכנעים ונשמעים לשכל הישר היו חוסכים מעצמם את כל הצרות שבאו עליהם. אלא שכעסם וגאוותם היו כל כך גדולים עד שספגו מכה אחר מכה.

וכן כל אחד ואחד מאיתנו אם באה עליו איזו צרה קטנה הוא כבר מנפח אותה למכת מצרים גדולה. אבל באמת כל מכה וצרה בעולם אפשר לסובלה עם מעט סבלנות ואורך רוח, בלי לפגוע בשמחת החיים. וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה (משלי י, יד) "רוח איש יכלכל מחלהו, ורוח נכאה מי ישאנה", כאשר הרוח שבורה אין בכח האדם לסבול את הצרה. ומי עשה זאת לאדם? הוא עצמו!

הרי באמת לא יהיה לו שום נזק אם מישוהו אמר מילה קטנה נגדו, או שנאלץ לעמוד בתור עוד חמש דקות מפני אחד שקפץ לפניו וכדו' אם לא היה טורח לחשוב על כך. אבל כאשר האדם מקפיד ושם אל לבו מתנפח הדבר לשעות של רוגז וביטול זמן יקר מעבודתו תלמודו ותפילתו. כאשר מקבלים כל דבר בנחת בסבלנות ובארץ אפיים החיים נעימים יותר ויפים שבעתיהם.

ב. והן הן הדברים בענין שלום בית, שאם היו יודעים בני הזוג ללכת בדרכה של אותה צפרדע של סבלנות ולהבליג ולהתאפק במקום לריב ולהתווכח ולהתזו עוד ועוד נחילים וניצוצות של מחלוקת, היה השלום נמצא תדיר בביתם ושכינה ביניהם.

ומעשה באברך מבני ברק שהיה עולה מדי שבוע ביום רביעי לירושלים להשתתף בשיעור הכללי שהיה מוסר ראש הישיבה שבה למד בבחרותו. השיעור היה מחייה אותו ונותן לו סיפוק רב ולכן היה מקפיד מאד שלא להחסיר ולהשתתף בכל השיעורים.

והנה בשעה טובה התארס אחיה של אשתו והחתונה נקבעה ליום רביעי. רעייתו הודיעה לו שהפעם יאלץ לוותר על השיעור השבועי כדי

להשתתף בחופת אחיה. אך הוא לא ויתר בקלות ושיכנע אותה שמיד כשיסתיים השיעור בשעה שש בערב יצא לכיוון בבני ברק ויסע בוריוזת כך שיספיק להגיע לחופה.

רעייתו הסכימה לכך, אלא שבאותו שיעור האריך ראש הישיבה יותר מן הרגיל והשיעור הסתיים בשעה שש וחצי. האשה ששמה לב שבעלה אינו יוצר עימה קשר הבינה שהתעכב ולא עמד בהבטחתו, והחלה להתקשר אליו שוב ושוב, אך הוא לא יכול היה לענות לה באמצע השיעור.

כשנסתיים השיעור ראה שעל צג הפלאפון מופיעות שיחות רבות שלא נענו, והבין שמן הסתם אשתו כועסת ומקפידה עליו. וכשענה לה התקפה אותו בכעס ושאלה "היכן אתה? מדוע אינך עומד בדיבורך?... ידעתי מראש שתאחר ולא תגיע בזמן".

הלה לא ידע מה לענות לה וכיצד להרגיעה, אך לפתע הבחין בפקק בקבוק קוקה קולה שעמד על השולחן שלצידו, ובהברקה גאונית אמר לה ברוגע "אני נמצא ליד הפקק של קוקה קולה...". רעייתו הבינה שכונתו לפקק הידוע של צומת קוקה קולה בבני ברק, ומשכך נרגעה קימעה ושאלה "הפקק גדול?". והוא הסתכל על הפקק ואמר לה "פקק פקק...".

לאחר מעשה שאל האברך את **הגאון רבי יצחק זילברשטיין** (חוברת קול ברמה טבת תשע"ז) האם עשה כהוגן או שמא שקר היה דבר. והרב הוכיח לו שגם אופן זה נכלל בהיתר של שינוי מפני השלום.

ומכל מקום למדנו שלפעמים במקום להתקיף ולהתווכח ולאכול "צפרדעים" כדאי לשנות מפני השלום ולהרוויח שקט ורוגע ושלום בית אמיתי.

מחיצה מרחקת ומחיצה מקרבת...

"הנני ממטיר כעת מחר ברד כבד מאד" (ט, יח)

פירש"י "שרט לו שריטה בכותל למחר כשתגיע חמה לכאן ירד הברד". והעיר **הגאון רבי שמשון פינקוס בתפארת שמשון**, שלכאורה אם בעת הזאת למחר יהיה ברד הרי השמש לא תימצא שם כלל, שכן דרך הטבע שקודם ירידת ברד מכסים עננים כבדים את השמים.

וביאר שהנה יש שני סוגי מחיצות: מחיצה מרחקת, ומחיצה מקרבת. בדרך כלל נתפס אצל ההמון שהמחיצה מרחקת ותכליתה להפריד ולרחק בין שני גופים, אבל האמת היא שעל פי רוב ענין המחיצה הוא לקרב, וכגון מחיצה בבית הכנסת, שבלי מחיצה אי אפשר שהנשים תבואנה לבית הכנסת מפני הצניעות, וכיון שהן רוצות לשמוע דברים שבקדושה, עושים מחיצה שעל ידי כך יוכלו להתקרב אל הקדושה.

וכן המחיצות שהיו על הר סיני בעת מתן תורה עניינן היה קירוב, שכן האפשרות היחידה שהשכינה תוכל להתקרב עד הארץ היתה רק על ידי מחיצות כבודות של חושך ענן וערפל. וככל שיש יותר מחיצות יש יותר אפשרות לקירבה.

והנה כל ענין הימצאות העננים בעת ירידת הגשם הוא כדי להוות מחיצה בין העליונים והתחתונים. כי כאשר יורד שפע של ברכה מן השמים הרי זו התקרבות עצומה של השי"ת להשפיע ברכתו, ולכן נצרכת מחיצה של ענן כדי שהעולם יוכל לסבול את אותה התקרבות גדולה של ברכת ה'. אבל במכת ברד שכל עניינה לא היה ברכה וקירבה כלל אלא אדרבה קללה ועונש, שם אין צורך כלל בעננים, ולכן ירד הברד בלי עננים, אלא ישירות מן השמים בעת שהשמש זורחת.

שיחות חיזוק והשקפה מהרב ראובן גולן בעמדות ובאתר קול הלשון, ובטל' 03-6171001 [הקש 1-1-182-48-1], ובשידור חי בקול הלשון. לקבלת העלון מדי שבוע שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

בחסדי ה' עומדים אנו בעיצומה של בניית בית מקדש מעט שיהיה מגדל-אור של תורה תפילה וחסד בעיר רחובות ת"ו. אשרי מי שיוזכה ויתקיים בו הפסוק "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב". באים אנו בקריאה של חיבה לאחינו בית ישראל לבוא וליטול חלק בהקמת הבית, ברכישת: אולם בית המדרש, חדר לימודים, מטר בנין, לבנה ועוד. ניתן להנציח שם התורם על כל הבנין. **לפרטים 054-2637798, 08-9452903**

לע"נ ר' שלמה בן דוד ומרים מעודה ז"ל ע"י בתו מרגלית ויאיר שלומי ♦ הרב ישי בן סעדיה טרעבי זצ"ל ♦ זכריה בן משה וחנה כהן ז"ל ♦ יחיא בן יוסף גטקה ז"ל

ניסים בן זוהרה ז"ל ע"י אחיו
שרה בת מרים ג'ראן ע"י משפ' דוד
אהרן בן נחמיה אביבי ז"ל

אילן חיים בן שרה שוקרון ז"ל
יעקב בן לונה טובול ז"ל
כלפו בן רג'נה חיון ז"ל

ששון בן עליזה ז"ל ע"י בנימין
אודל בת אברהם נורפלוס ע"ה
תמר בת חיים ע"ה ע"י משפ' יעקב